

Liv & Sjæl

Burde vi hylde dovenskaben i stedet for at udskamme den?

ILLUSTRATION: MORTEN VOIGT

Ikke mange står åbent frem og fortæller, at de er dovne og nyder det. For i dag er det aktive arbejdsliv afgørende for både identitet og mening i vores liv. Men sådan har det ikke altid været, og dovenskab kan også ses som kilde til udvikling og som en mulig løsning i en iltfattig og fortravlet verden

Bjørg Tulinus
tulinius@k.dk

Umiddelbart virker det forkert at kalde Henning Thybo doven. Kartoffelavleren i det midtjyske hedelandskab er en af landets største producenter af kartofler, som han dyrker på i alt 900 hektar jord. Og hvis man ikke lige kan huske størrelsen på en hektar, så svarer Henning Thybos kartoffelmarker til et areal på 1800 fodboldbaner.

Det er dog ikke kun de marker, der støder op til Henning Thybos egen gård i Arnborg, tæt ved Herning, som han og hans ansatte tager sig af. For den 56-årige landmand er typen, som andre mennesker ofte søger hjælp og gode råd hos, og han bliver af samme grund tit spurgt, om han ikke også lige kan forpagte andre gårdejeres marker. Derfor har han i dag ansvaret for jorden ved 15 gårde ud over sin egen og er samtidig aktiv i flere bestyrelser samt næstformand i Andels-Kartoffelmelsfabrikken Danmark (AKD).

Alligevel kalder Henning Thybo faktisk sig selv for doven – og kalder dovenskaben for en vigtig drivkraft i hans liv. For selvom arbejdsugen tit lyder på 80 timer, er Henning Thybos helt store passion at opfinde nye redskaber og løsninger – så arbejdet kan blive sjovere og lettere at komme om ved. Han blev da også kåret som årets landmand tilbage i 2019, hvor netop hans evne til at udtænke ny og tidsbesparende teknologi blev belønnet.

”Da jeg modtog prisen, sagde jeg til manges store undren, at dovenskab og utålmodighed er min drivkraft. Og det er bestemt ikke, fordi jeg bare sidder i sofaen med benene oppe, men jeg prøver hele tiden at optimere arbejds gange og redskaber, så jeg på den måde får frigivet mere tid til at have det sjovt,” fortæller Henning Thybo.

På denne lidt kølige formiddag i maj er hans helt store stolthed dog ikke hjemme på gården. Så det bliver ved hjælp af mobiltelefonen, at Henning Thybo finder et foto frem af den kartoffellægger, der lige nu er på arbejde på en af de mange marker i nærheden. Den flere meter brede, røde supermaskine, der på billedet er

spændt bag en grøn traktor, er nemlig verdens største kartoffellægger. Og den er Henning Thybos opfindelse.

”Det irriterede mig, at det skulle tage så lang tid at lægge kartoflerne. De typiske maskiner kan lægge to til fire rækker ad gangen. Men så gik jeg i tænkeboks og prøvede at tegne mig frem til en ny model, hvor man kan lægge 12 rækker ad gangen,” siger Henning Thybo og smiler, da han kigger på billedet.

Han har selvfølgelig også selv opfundet vel nok verdens største ammoniaknedfælder, som nu også hører til Henning Thybos maskinpark. Og på den lokale maskinfabrik er man efterhånden vant til, at kartoffelavleren fra Arnborg kommer forbi med nye idéer, der skal gøres til virkelighed.

Så dovenskaben handler med andre ord ikke om at lave ingenting, når man hedder Henning Thybo. Men om at skabe nye løsninger. Og på den måde opnå mere tid til at forholde sig til andet end kartofler. Som for eksempel de tre små børnebørn, han nyder at være sammen med.

Arbejdet er blevet vores visitkort

At dovenskab på den måde kan føre til ”det gode liv”, er også en pointe hos fremtidsforsker og stifter af firmet Future Navigator Liselotte Lyngsø, der også er vært på podcasten ”Supertrends” på 24syv. Faktisk kalder også hun dovenskab for en afgørende drivkraft, præcis som Henning Thybo gør det.

”Se bare på hele den teknologiske udvikling. Meget er jo netop skabt på grund af ønsket om en lettere og mere magelig tilværelse. Så på den måde kan man kalde dovenskab for en af de vigtigste drivkræfter bag hele den menneskelige udviklingshistorie. Vaskemaskinen, fjernbetjeningen og robotplæneklipperen er oplagte eksempler på det,” siger Liselotte Lyngsø.

Hun peger på, at dovenskaben også er et træk ved mennesket, som man inden for hjerneforskningen ser som en del af den såkaldte reptil- eller krybdyrhjerne, ”og hvor vi som art derfor stadig er optaget af at bruge så få kræfter for at overleve som muligt”, som Liselotte Lyngsø formulerer det.

Men hun er også med på, at netop den dovne tilgang til livet har været i mindre høj kurs op gennem historien, og at det især skyldes den store værdi, vi i dag tillægger arbejdslivet. Hvor det at bidrage til samfundet primært ses som noget, man gør ved at lægge de fleste timer af sit liv og år på en arbejdsplads.

”Vores arbejde er på den måde blevet vores visitkort i dag. Vores legitimering. Det er ofte det første, vi spørger hinanden om, når vi møder nye mennesker. Og det er sjældent velset at svare, at

man bruger sin tid på at lytte til græsset,” siger Liselotte Lyngsø.

Fremtidsforskeren mener dog, at dovenskaben måske er ved at få en ny og mere ophøjet status, og ser blandt andet tegn på noget, hun kalder ”en mindre tidsrevolution”. Og det får hun selvfølgelig plads til at uddybe. Men først efter professor i filosofi ved universitetet i Bergen i Norge Lars Fredrik Svendsen har kastet lys over, hvorfor arbejdet og ikke dovenskaben indtager førstepladsen som bærende værdi i det moderne samfund. Sådan har det nemlig ikke altid været.

Før var det lige omvendt: undgå arbejde

”De gamle grækere mente jo faktisk, at det at arbejde var direkte dårligt for både krop og sjæl. Det var derfor noget, man helst skulle undgå, og som kun de lavere grupper i samfundet blev sat til. En filosof som Aristoteles hylkede derimod den frie tid, som han kaldte ’scholae’, og den skulle mennesket bruge på at udvikle eller danne sig selv til at blive et dydigt menneske,” forklarer Lars Svendsen.

Han kalder den menneskelige livsopgave, som Aristoteles så den, for ”et evigt selvudviklingsprojekt”, hvor den græske filosof anså de intellektuelle dyder som de mest ophøjede, og den kontemplative tænkning derfor havde den højeste status.

Den norske filosofiprofessor mener, at vi fra grækerne skal helt frem til middelalderen og udpegningen af de syv døds synde, før dovenskaben bliver udpeget som en decideret trussel for det gode liv. De øvrige seks døds synde er hovmod, gerrighed, utugt, misundelse, frådseri og vrede.

”Personligt mener jeg dog, det er en fejl, at man har oversat døds synden ’acedia’ med dovenskab. I stedet burde man kalde døds synden for ’kedsomhed’, for det græske ord ’kedos’ betyder ’at bryde sig om’, og med et ’a’ foran betyder det, at man ikke kerer sig, ikke bryder sig om, eller er ligeglad. At livet keder en. Men dovenskaben udpeges nu som noget meget negativt, og med Reformationen i 1500-tallet får arbejdet i stedet den ophøjede betydning, som den frie tid havde tidligere,” siger Lars Svendsen.

Det var dog ikke helt enkelt at gøre netop arbejdet til menneskets sande opgave. Det franske ord for arbejde ”travail” stammer nemlig fra det latinske ord ”tripalium”, der var et torturinstrument bestående af tre pæle, som især blev brugt til at hænge slaver op på, hvorefter de blev tortureret.

”Og på tysk betød ordet ’Arbeit’ egentlig modgang og elendighed, så arbejdet som sådan havde noget af et imageproblem, da det nu via reformatorerne Luther og Calvin blev ophævet

Sagt om dovenskab

”Jeg vælger en doven person til at gøre det hårde arbejde. For en doven person vil finde en nem måde at gøre det på.”

Bill Gates, medstifter af Microsoft

”For mig er det at til-lade mig selv at være doven lidt som at få et plaster på hjernen, og jeg er alligevel ekstremt produktiv og får lavet lige så meget som før, netop fordi jeg tillader mig selv de der helt dovne pauser.”

Anna Grue, forfatter

”(...) de her folk havde jo faktisk fat i noget, når de sagde, at vi skulle kæmpe for retten til at være doven. For i dag har vi gjort arbejdet til hele vores identitet, og det kan vi slet ikke holde til.”

Jacob Haugaard, musiker, komiker og tidligere politiker – om den politiske forening Sabae (Sammenslutningen af bevidst arbejdssky elementer), som han stillede op for som folketingskandidat i 1994 og blev valgt.

til at være den måde, mennesket bedst kunne tjene Gud og næsten på, og hvor dovenskaben for alvor kom i et dårligt lys,” uddyber Lars Svendsen.

Mens Martin Luther (1483-1546) talte om arbejdet som et kald, var det med en betoning af, at det enkelte menneske havde en opgave i at arbejde for næsten og for den fælles nytte. Ikke med privatfortjeneste eller egeninteresse som mål. Men hos Jean Calvin (1509-1564) fik arbejdet netop den betydning, som den tyske sociolog Max Weber (1864-1920) senere beskrev som ”den protestantiske arbejdsetik”. En arbejds-etik, som Weber mente var afgørende for udviklingen af den moderne kapitalisme.

For Calvin mente, at Gud på forhånd havde udvalgt de frelste og de fortabte. Det kunne man ikke selv hverken gøre fra eller til. Men man kunne ifølge Calvin prøve at finde ud af, om man tilhørte den udvalgte skare, hvis man i sit jordiske liv så tegn på jordisk succes og velstand. Og derfor blev man nødt til at arbejde hårdt. Ikke for at gøre sig fortjent til frelsen, men for at skabe de eftertragtede tegn på den.

I oplysningstiden fik arbejdets betydning endnu en fortaler i den tyske filosof Immanuel Kant, der i 1700-tallet kaldte mennesket for det eneste dyr med et eksistentielt behov for arbejde, så også hos ham finder vi ifølge Lars Svendsen idéen om, at det er gennem arbejdet, mennesket finder mening. Derimod vil man, som Kant ser det, finde livet mere og mere meningsløst, hvis man blot fylder det med fornøjelse.

Den norske filosof mener, at de frø, der dengang blev sået i forhold til at ophøje arbejdets status på bekostning af dovenskaben eller den frie tid, nu er vokset sig så store, at vi i dag opfatter hele livet som et arbejde, hvor alt, hvad vi foretager os, skal have en funktion.

”I dag har normerne fra arbejdet invaderet fritiden, så selv den frie tid skal optimeres og forvaltes ud fra den amerikanske statsmand Benjamin Franklins motto: ’Tid er penge’. Fritiden er med andre ord blevet meget mere struktureret i dag, så vi ikke ’spilder’ tiden, men konstant sørger for at udnytte den optimalt, og i den tekniske og økonomiske rationalitet, der gennemsyrrer vores tid, har dovenskaben ingen plads længere,” lyder det fra Lars Svendsen.

Så i stedet for at tale om nutiden som en arena for dovenskabens mulige genkomst som ideal har dovenskaben ifølge Lars Svendsen aldrig haft sværere kår end i dag. En vurdering, som fremtidsforsker Liselotte Lyngsø, som tidligere skrevet, ikke deler. Og nu får hun plads til at forklare hvorfor.

fortsætter side 3

REKONVALESCENTHJEMMET
LYSGLIMT
I GILLELEJE

Pragtfuld beliggenhed direkte til havet
Storslået udsigt
Naturskønne spasereture
Et køkken, som tilbyder inspirerende og varieret kost

Der hvor du henter nye kræfter
Ring efter brochure på 48 30 02 47
Se video om lysglimt på www.lysglimt-gilleleje.dk

Danmarks smukkeste
rekonvalescenthjem for ældre

**Poesigaardens
Galleri**

Åbent hver søndag 11-17, samt gerne efter aftale
Sandbækvej 12 • Nees • 7570 Vemb
www.Poesigaarden.dk • tlf. 51904066 • Fri entre

”Sommerstemning” olie (120x100)

”Ålfer og feer og meget mer” olie (70x70)

Længslen mod havet er en længsel mod klodens og menneskets rå natur

Havet har til alle tider draget mennesker. Ikke mindst i dag, hvor vandstanden stiger i takt med menneskers behov for at overgive sig i tiden

Thilde Thordahl Andersen

tandersen@k.dk

Gik man i 1980'erne sommeraftenture ved Skæring Strand nord for Aarhus, kunne man indimellem spotte en jolle ude i Aarhus Bugt. En Wayfarer med sejl – og en far ved roret. Man kunne også se hans datter, Karin Steen Steffensen, ligge på maven ude i stævnen. Hun betragtede jollen bryde den blanke overflade og lyttede til vandet, der rislede forbi hende – klukkluk-kluk, ned langs siden af båden. Og så indstillede hun blikket på uendeligheden.

Spørger man i dag den nu 47-årige Karin Steen Steffensen, hvornår hun vidste, at havet var hendes element, fortæller hun om ovenstående kerneminde fra sin barndom. Det var på havet, verden åbnede sig, og friheden berusede hende. Og hun er for så vidt aldrig rigtig gået i land igen. Hun har svømmet, dykket og sejlet hele sit liv. For tiden kan man følge hende i tv-programmet ”Togtet” på DR, hvor hun er skipper for en besætning, der forsøger at gøre vikingerne kunsten efter ved at krydse det nordlige Atlanterhav fra Danmark over Island til Newfoundland.

Menneskers forhold til havet har bølg- get op og ned gennem historien, og for tiden synes interessen at stige med vandstanden. Både i kraft af årstiden

og tidsånden rettes opmærksomheden på det store blå. Det ses, når danskerne indtager lystbådehavnene. Når de fatter stand-up-paddleboardet eller kajak-ken og iler til nærmeste kyst eller kanal. Når de dater på tømmerflåder i reality-programmer. Og når de samles om skærmen for at se ikke kun ”Togtet”, men også andre tv-programmer som eksempelvis ”Ombord”, hvor unge mennesker skal finde sig selv, samt ”Kurs mod fjerne kyster” og en lang række efterfølgende programmer, hvor sejlsads er i centrum for familien Beha og Midé Erichsens eventyr. Hvilken blå længsel er det, mennesket har?

”Vi er opdraget til, at vi er enere og konger og dronninger, alle sammen,” siger Karin Steen Steffensen og fortsætter:

”Men ude på havet møder vi noget, der er større end os. Det giver en ydmyg- hed og en sårbarhed, som jeg tror er sund for os.”

Karin Steen Steffensen arbejder til daglig som kajak- og sejladslærer på Egmont Højsko- len i Hou syd for Aarhus, hvor en del af eleverne har funktionsnedsæt- telser. Faktisk er hun i denne uge på en længere ka- jaktur med elev- holdet, og hun fornemmer også hos dem en kærlighed til vand.

”På havet spil- ler vi kun på én arena. Vi er til stede nu og her, og der er ingen, der løber nogen steder. Vi er her, indtil havet har sluppet os igen. Og det tror jeg, mange trænger til. Ikke hele tiden at shoppe fra arena til arena, men simpelthen være til stede.”

Og det kan faktisk være ekstremt be-

friende at overgive sig til noget af det sidste vilde natur, der for alvor er til- bage her til lands, mener Karin Steen Steffensen.

”I Danmark er naturen meget ordnet og plejet, der er stisystemer og masser af opdyrket land. Meget af naturen er tilpasset os. Men ude på havet er det omvendt. Der er det os, der må tilpasse os havet. Jeg er meget bevidst om, at havet på en eller anden måde altid er ude på at slå mig ihjel. Jeg bliver nødt til at tilpasse mig og have respekt for det for at kunne være der. Og det lærer mig noget om både naturen uden for mig selv og inde i mig selv,” siger hun.

Urdybet vender tilbage

Netop de førnævnte tv-programmer vi- ser, hvordan nutidens havlængsel ser ud, men også, hvordan det senmoderne menneske ønsker at udfordre og finde sig selv, påpeger Søren Frank.

Han er litteraturprofessor på Syd- dansk Universitet med speciale i mari- tim litteratur og udgav sidste år værket ”A Poetic History of the Oceans: Litera- ture and Mariti- me Modernity” (på dansk: Have- nes poetiske hi- storie: Litteratur og maritim mo- dernitet).

Og han peger på, at mens ”Tog- tet” ved at efter- ligne vikingerne viser menneskets

ønske om eventyr i form af ekspansion og aggression, viser ”Kurs mod fjerne kyster” en familie af sø-eventyrer, der går imod tidens accelererende tempo ved at besøge sig og vende tilbage til sunde værdier som natur og familieliv. Den menneskelige havlængsel er på

den ene side overhistorisk, næsten ge- netisk. Men på den anden side er fasci- nationen af havet faktisk ganske histo- risk betinget og har ændret sig i takt med samfundsudviklingen, siger litte- raturprofessor Søren Frank.

Havet har altid været en fødevarekil- de, men det var først fra 1700-tallet og med industrialiseringen, at bymenne- sker fik fritid og begyndte at opsøge strandene som et rekreativt sted. Over- klassen dyppede sig i det salte i længs- len efter bedre helse.

”Indtil da havde havet mest af alt væ- ret forbundet med en kristen tænkning, hvor det var syndflod og urkaos og så- dan noget,” siger Søren Frank med hen- visning til de allerførste ord i Det Gam- le Testamente, hvor der er ”mørke over urdybet”, før Gud skaber himlen og jorden.

”Og det ser man ikke kun i bibelske kilder, men også hos de antikke græ- kere. Både Horats og Homer var skepti- ske over for havet, og det er for eksem- pel ikke med barnepigens gode vilje, da Telemachos sejler ud for at lede efter sin far, Odysseus,” siger Søren Frank.

Især op gennem 1800-tallet vandt lit- teratur med søfartsskildringer frem af forfattere som James Fenimore Cooper, Herman Melville og Joseph Conrad. I samme århundrede vandt dampskibet frem og øgede sikkerheden for de søfa- rende betragteligt, da de nu ikke kun måtte forlade sig på sejl. Nu fik skibe ankomsttider i havnene, og den mari- time sfære blev efterhånden affortryl- let, fortæller Søren Frank.

Men der viser sig i disse årtier en ny interesse for havet, fornemmer han. Og den har med klimaforandringerne og de stigende have at gøre. Det globale havniveau er steget med 24 centimeter siden 1850, og ifølge De Nationale Geo- logiske Undersøgelser for Danmark og Grønland (GEUS) viser fremskrivnin- ger, at det gennemsnitlige globale hav- niveau frem til år 2100 vil stige med 54

Menneske møder vand på tv

”Togtet” på DR 1. En besætning krydser det nordlige Atlanterhav for at følge vikingernes færden. Med om bord er kok Nikolaj Kirk og arkæolog og forfatter Jeanette Varberg.

”Min egen kurs” er seneste skud på stammen i tv fra familien Beha og Midé Erichsen. I dette nye tv- program på TV 2 sætter Emil Midé Erichsen sejl i selskab med for- skellige kendte danskere.

Otte unge danskere tager i ”Ombord” af sted i 30 dage på sejlskib for at finde svar på deres personlige eksistentielle dilem- maer. Programmet sendes på TV 2.

”Vild kærlighed” er et kærligheds- realityprogram på DR, hvor en gruppe singler matches to og to og forsøger at finde kærligheden på tømmerflåder på en svensk flod.

centimeter, hvis klimascenariet fra Pa- risaftalen holder.

”Den situation, vi befinder os i i dag, udfordrer vores normale forståelse af os selv som nogle, der faktisk er herrer på egen planet. Vi kigger ind i en mere våd og risikofyldt verden, hvor havet er et mere truende og altomfattende na- turfænomen,” siger Søren Frank.

Hvad er menneskets rolle i den nye natuorden? spørger Søren Frank og svarer selv:

”Hvis vi vælger en tilpasningsstrate- gi, ser vi, at der er noget, der er større end os. Alt for længe har vi set på os selv som nogle, der stod ved siden af eller over naturen. Nu ser vi, at vi er sam- menfiltret med den.”

Et element af ånd

Karin Steen Steffensen har sejlet over Atlanten tre gange. Hun har sejlet med sine forældre og bror, sin mand og børn. Med venner, kolleger og elever. Hun har oplevet at blive fanget i en sky- pumpe, og hun har oplevet det blik- stille vand. For hende er havet ikke en religiøs størrelse, men den er uden tvivl forbundet med ånd.

”Havet binder mennesker og lande sammen, men det er jo også inde i os alle sammen. Vi består også af salt- vand, og hele jorden er påvirket af tide- vandets rytme. Når man overgiver sig til havet, er det en oplevelse af at høre til noget større. Jeg tror, sjælen er mellem mig og noget andet – også mellem mig og naturen – så det kan være en spiri- tuel oplevelse at være derude.”

”Havet er...”, synger Lis Sørensen i hittet ”Verden er i farver”. Og mange kender resten:

”Så blåt, som et øje kan se. Aldrig vil jeg glemme det, jeg så.” ■

”I tiden” belyser et aktuelt emne eller en sag. Hvad fortæller emnet om tiden og det at være menneske?

FOTO: OLIVER MORIN/AFP/RITZAU SCANPIX

Afsky i biografmørket

signatur

Rasmus Enghave Friis
friis@k.dk

Er det mig eller mine omgivelser, der har forandret sig? Spørgsmålet trænger sig på efter en stribe frustrerende biografture

”EJ, DET GJORDE han bare ikke.”

Kommentaren flyver ud af den kvinde, der sidder skråt bag mig i biografen. Sammen med sin kæreste har hun ikke bestilt andet end at kommentere filmens handling, siden den gik i gang, som om deres betrag- tninger havde værdi for andre end dem selv. Imens er mine tanker strøget ud af filmens illusion og i retning af diverse skældsord og fornærmelser, jeg ville ytre, hvis jeg havde mindre selvkontrol.

Noget lignende er sket et utal af gange de seneste måneder. Da jeg så en visning af ”Trainspotting”, den skotske 1990'er-klassiker, i en københavnsk biograf, kommenterede en ung gut alt, hvad han så: ”Sådan så mit værelse ud i sidste måned,” jokede han ved synet af den heroinafhængige hovedpersons usle hy- bel.

Hans venner grinede. Jeg skumlede.

Da jeg havde fri en hverdag, tog jeg i biografen Dag- mar klokken 12.30 for at se en forskruet kunstdilm på over tre timer. Der måtte jeg da kunne slippe for lar- men. ”Endelig”, tænkte jeg, da jeg stadig havde salen for mig selv under reklamerne.

Men så, midt under forfilmene, traskede et kæreste- par ind i mørket og hviskede så med hinanden de

næste to timer, indtil de kom frem til, at filmen var for underlig – og udvandrede.

Jeg har været en ivrig biografgænger, siden jeg var helt ung. Et år så jeg omkring en film om dagen, og jeg vil skyde på, at en femtedel af dem var i biografen. Jeg kan ikke huske, at jeg har været så generet af larm fra andre biografgængere, som jeg er i dag. Det er mere reglen end undtagelsen, at nogen ikke kan finde ud af at tie stille i mørket.

Er det mig eller mine omgi- velser, der har forandret sig? Jeg har et par teorier, som jeg højlydt har ventileret efter vis- ningerne: Det er et efterslæb fra coronakrisen, hvor folk glemte – eller aldrig lærte – hvordan man opfører sig i det offentlige rum.

Eller også er det, fordi alle går rundt og tror, at de er ho- vedpersoner i deres egen film. De er altid klar til deres closeup, mens alle andre er statister. Og statister behøver man ikke at skænke en tanke. Der er vel en grund til, at Vincent Hendricks lige har udgivet en bog om vor tids egoisme.

JEG SYNES, AT BEGGE TEORIER har noget for sig. Og dog. Forleden gravede jeg i dagbladenes arkiver og faldt over en lang række artikler om biografstøj fra midten af 2000'erne, altså fra den tid, hvor jeg selv gik i biografen på ugentlig basis. Folk larmede tilsynela-

dende også dengang, uden at det generede mig i samme grad. Er det så bare mig, der er blevet mere irriteret, mindre tolerant?

Hvis jeg skal være ærlig, vil det ikke være choke- rende. For få år siden havde jeg en glubsk appetit på at møde nye mennesker, i dag vil jeg helst være sam- men med min kone og mine venner. I min opgang tager jeg trappen, hvis andre står klar til at bruge ele- vatoren. Og jeg bliver i stigende grad irriteret over små hændel- ser i det offentlige rum: Folk, der efterlader skrald i parken. Folk, der spiller musik fra de- res iPhone i toget. Folk, der stopper midt på cykelstien uden at række hånden op.

Indskydelsen er ofte den samme: ”Helvede, det er de an- dre”, som filosofien Jean-Paul Sartre sagde.

Men er den indskydelse ikke lige så kritisabel som handlingen, der udløser den? Er den ikke et udtryk for det samme: En følelse af at være hævet over sine omgivelser?

JEG KOM FORLEDEN i tanke om den tale, som den afdøde amerikanske forfatter David Foster Wallace holdt for nogle dimittender på et universitet i 2005. Hans pointe var, at vi har et valg, når vi oplever hver- dagens små irritationsmomenter. Vi kan følge vores standardindstilling og lade os provokere af bilisten,

der kører hensynsløst i myldretiden, eller forældrene, der råber ad deres børn i supermarkedet. Eller vi kan forsøge at sætte os ind i og overveje, om de menne- sker, der omgiver os, faktisk har gode grunde til at opføre sig, som de gør.

Måske er den unge mand, der larmer i biografen, dybt usikker på sig selv og hungrer efter accept hos sine venner?

”Hvis du automatisk er sikker på, hvad virkelighe- den er, og du fungerer på din standardindstilling, så vil du som mig nok ikke overveje scenarier, der er andet end elendige og irriterende. Men hvis du lærer at være opmærksom, vil du indse, at der er andre mu- ligheder: Det vil faktisk være i din magt at opleve en overfyldt, varm, udmarvende situation i forbrugershel- vedet som ikke kun meningsfuld, men hellig,” sagde David Foster Wallace.

Jeg synes, det er smukt skrevet. Og jeg har i øvrigt altid været begejstret for de mennesker, der har udvist sindsro i mødet med verdens frustrationer.

I mine teenageår kastede jeg min kærlighed på de sportsstjerner, som aldrig tabte fatningen trods mod- gang og uvorne modspillere: Tennisspilleren Roger Federer og fodboldspilleren Andrés Iniesta for eksem- pel. De ville bare have ignoreret støjen i biografen, tror jeg.

Alt det vil jeg forsøge at huske på, inden jeg (oftest i mit stille sind) beskylder mine medmennesker for at være dårligt opdragede eller egocentriske, fordi de hvisker lidt i biografen.

Men... de kunne jo også bare tie stille. ■

I mine øjne er et års barsel kort tid

Tjekksiske Dagmar Kruskova ville have haft svært ved at sende sine tvillingebørn i institution som etårige, som det er normen i Danmark. Til gengæld synes hun, at danskerne er bedre til at samles i familien

Fortalt til Amalie Høgsbro Jørgensen

ajoeergensen@k.dk

Det er halvandet år siden, jeg flyttede til Danmark, nærmere bestemt Odense, med min mand og vores tvillingebørn, en dreng og en pige. De fylder 18 år i april. Min familie og jeg boede både i Sydamerika og i Portugal, før vi flyttede til Danmark, men i sidste ende var Danmark den eneste mulighed, jeg kunne se for mig. Det er det stadig. Vi er utrolig glade for EU og de mulig-

heder, unionen giver os. Danmarks beliggenhed tiltrak mig. Landet ligger i udkanten af Europa, og alligevel føles det tæt forbundet til den centrale del af kontinentet. Jeg ved faktisk ikke, hvad der ellers tiltrak mig. Hygge? Og måske at I er det lykkeligste land i verden. Jeg ved ikke, om den titel er korrekt, for lykke er noget, vi har indeni. Jeg ved bare, at min familie og jeg rejste hertil i to uger for at få et indtryk af, hvordan det ville være at bo her, og fremmede mennesker smilte til os.

Jeg oplever danskere som værende meget åbne mennesker. I skjuler ingenting. I trækker ikke jeres gardiner for. Jeg kan ofte se ind ad vinduer, hvor lyset er tændt, og jeg ser familier sidde sammen om et bord. Jeg har ikke lyst til at smugkigge, men det kan være svært at lade være, og det, jeg ser, er, at I ikke er bange for at dele jeres sårbarheder. Privatliv er noget andet her end i Tjekkiet.

Danskere lader også til at have gode interne relationer i familien. I fejrer fødselsdage og konfirmationer og har mange fælles fejringssdage. Kirken holder jer sammen, selvom jeg tror, at mange af

fejringerne handler mere om mødet med familien end om tro. Jeg er født i sovjet-tiden, hvor alt vedrørende religion var forbudt. Derfor er den religiøse sammenhængskraft mindre til stede i Tjekkiet, og vi har færre af den slags familie-sammenkomster. Typisk mødes vi kun ved bryllupper, begravelser og runde fødselsdage. Jeg kan godt lide den danske tradition om at samles med familien.

Noget andet, som har overrasket mig, er længden på barselsorlov i Danmark. Den er ikke mere end et år. I Tjekkiet får nybakte forældre stillet en pose penge til rådighed af regeringen, når en mor går på barselsorlov, og så bestemmer de selv, hvor mange måneder de vil fordele pen-

gene over – det kan være helt op til tre eller fire år. Den reelle barselsorlov er 28 uger, men det er almindeligt at gå hjemme i tre år eller mere, og i den tid kan den, der går hjemme – typisk moderen – ikke blive fyret fra sin arbejdsstilling.

Jeg gik selv hjemme i fire år med mine tvillinger. Det gav mig muligheden for at skabe en stærk forbindelse til mine børn. Dengang tænkte jeg, at det var vigtigt, at det var mig, der påtog mig rollen som mor. Jeg ønskede ikke, at en fremmed person i en institution skulle overtage min rolle.

Når jeg ser tilbage, ville jeg dog gerne have gjort det anderledes. Jeg ville med glæde være hjemme med børnene i to eller tre år, men derefter havde det været fint at finde en institution til dem. Ærligt talt havde jeg brug for en forandring efter to år. Derfor op søgte jeg mødreklubber, fordi jeg havde brug for at socialisere. Et enkelt år ville dog for mig have været meget kort tid. Hvis jeg skulle vælge, ville jeg helst stifte familie i Tjekkiet. Jeg elsker uddannelsessystemet i Danmark, men jeg elsker også Tjekkiet. Der har jeg min mor. ■

Den danske familie set udefra

En familie kan se ud på mange måder, men er der alligevel noget, der er særligt for danske familier? I denne artikelserie beskriver en række tilflyttere, hvordan familieliv og -værdier i Danmark adskiller sig fra familielivet i deres hjemland.

◀ **Dagmar Kruskova, 46 år, er uddannet kunstner fra Tjekkiet og bor i Odense på andet år med sin mand og tvillingebørn. – Privatfoto.**

... Burde vi hylde dovenskaben i stedet for at udskamme den?

fortsat fra forsiden

”Der er sket noget i de senere år, som allerede er ved at forandre vores syn på dovenskaben eller den frie, uproduktive tid,” siger Liselotte Lyngsø og uddyber:

”Mange ønsker ikke længere at leve deres liv efter et ur, men efter et kompas, hvor der lidt populært sagt er plads til at skynde sig langsomt. Man kan tale om en slags mentalitets- eller værdiændring, hvor det bliver mere udbredt ikke længere at være så fokuseret på at nå et bestemt sted hen eller regne ud, hvad der økonomisk kan betale sig bedst. I stedet er der, som også Dronningen opfordrede os til for nogle år siden, opstået en længsel efter at gøre noget unyttigt. At bruge tid på at undres og forundres,” siger Liselotte Lyngsø, der peger på både coronapandemien og klimakrisen som to af årsagerne til værdiskiftet.

”Under pandemien oplevede mange for eksempel, hvordan det at være mere hjemme med børnene har gjort noget godt for familielivet. Og dén erfaring har sat sig i deres holdninger,” siger hun og henviser blandt andet til en ny undersøgelse fra Konsulenthuset Ballisager, der viser et markant fald i antallet af folk, der efter coronakrisen har lyst til en fremtid som leder.

”Og en af forklaringerne er, at man ikke har lyst til at lægge så mange arbejdstimer væk fra hjemmet,” siger Liselotte Lyngsø.

Nye tal viser også, at der blandt højtuddannede er markant flere, der i dag foretrækker mindre arbejdstid frem for højere løn, ”så der er virkelig sket noget. Der er helt klart flyttet nogle holdninger i forhold til, hvad vi skal fylde vores liv med,” siger Liselotte Lyngsø.

Når hun ser på fremtiden, er hun da heller ikke i tvivl om, at netop dovenskaben igen bliver noget, vi kommer til at værdsætte og får et særligt fokus på. Som en form for ”superkraft”, som hun kalder det.

”For tiden taler vi meget om, hvad den seneste udvikling inden for kunstig intelligens, AI, kommer til at betyde for os mennesker og vores arbejdsmarked. Men er der noget, AI ikke formår, så er det at mærke, hvornår nok er nok. Den kan fortsætte i det uendelige. Fremover bliver det derfor en superkraft at kunne sætte hælene i og insistere på at lave ingenting. Ikke mindst i en tid, hvor vi skal tænke meget over de fodaftryk, vi sætter i en klimabelastet verden, og hvor vi skal tænke meget mere bæredygtigt,” siger Liselotte Lyngsø.

Drømmen om en bæredygtig fremtid

Netop dén pointe er kartoffelavlser Henning Thybo meget enig i.

Faktisk ser han det som den allerstørste opgave for os alle sammen, ”at vi sætter så få aftryk som muligt og forsøger at efterlade jorden i en stand, så de kommende generationer kan leve et godt liv”, som han siger.

”Det gjorde mig virkelig trist, da vi i Danmark allerede havde opbrugt Jordens ressourcer i marts. Så i princippet burde vi jo opføre os helt anderledes, end vi gør. Tænke vækst – og et vellykket liv – på en helt anden måde. Men det er meget svært for os at sadle om. Og selvom dovenskab eller det at geare ned nok ville være et ret effektivt redskab, så strider det imod den måde, vi ellers har indrettet samfundet på,” siger Henning Thybo.

Han vender sig lidt på stolen og kigger ud gennem stuevinduet, hvor en robotplæneklipper har travlt med at trimme græsplænen. Bagved strækker kartoffelmarkerne sig, så langt øjet rækker.

”Jeg glæder mig til, at teknologien bliver endnu bedre til at gøre arbejdet for os,” siger Henning Thybo.

”Men”, lyder det så, ”der er så mange problemer, vi skal have løst, hvis vi skal have styr på den verden, der er ved at løbe løbsk. Og de bæredygtige løsninger kommer ikke af selv – så der er nok alligevel ikke tid til den helt store dovenskab lige nu.” ■

Gislev

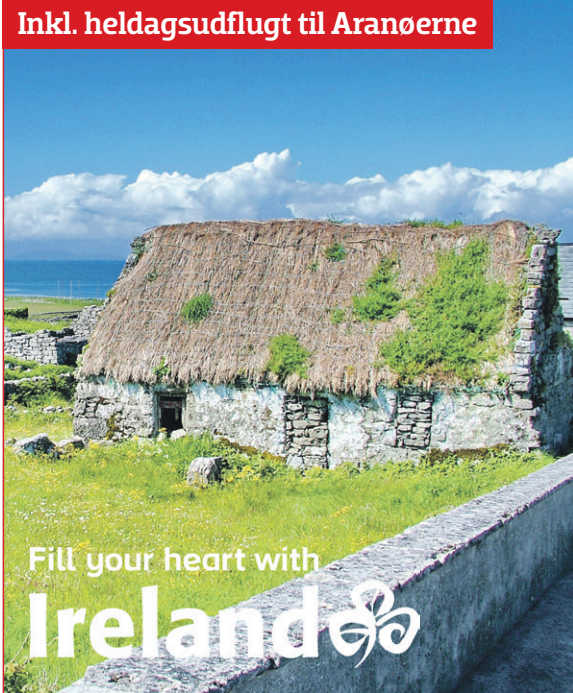
DEL DRØMMEN

Rejser i Europa

DANMARKS BEDSTE REJSEARRANGØR 2022

Inkl. heldagsudflugt til Aranøerne

Fill your heart with Ireland

Irland – Den grønne ø

Klassisk Gislev-rundrejse til det smukkeste af Irland på 25. år. I selskab med vores erfarne, danske rejseleder kan du bl.a. glæde dig til at opleve den flotte natur ved Ring of Kerry, Cliffs of Moher og Aranøerne, besøge en charmerende tørvlandsby og til at udforske stemningsfulde byer som Galway og Dublin. Vi oplever også Powerscourt House & Gardens, hvis imponerende have er blevet kåret som en af verdens smukkeste af National Geographic, og undervejs får du god tid til pubbesøg med musik og Guinness.

Med i prisen:

7 x morgenmad • 5 x middag • 1 x frokost på Aranøerne • Besøg hos fårehyrde • Alle udflugter jf. program • Rejseleder m.m.

Fly fra Sønderborg via Odense

2/7*, 9/7, 16/7. *Bus istf. fly til Odense

8 dage fra kr. 11.898

Se www.gislev-rejser.dk/irl

Bemærk kun 1 afgang

Det storslåede Skotland

På denne rejse kommer du godt rundt til Skotlands største seværdigheder. Vi oplever hovedstaden Edinburgh, inden vi fortsætter gennem det smukke hømland til besøg på Blair Castle, et whiskydestilleri og hos en fårehyrde. Oplev bl.a. også den sagnomspundne Loch Ness, sejltur på Loch Lomond, slusehjulet Falkirk Wheel og byrundtur i Glasgow.

Fordele med Gislev:

- 2 nætter på centralt hotel i Edinburgh
- Stærk pris inkl. alle udflugter og flere entréer
- Mulighed for hyggelig skotsk aften

Med i prisen:

7 x morgenmad • 5 x middag • Dagsudflugt jf. program • Besøg på fårefarm • Entré til Blair Castle • 1 x whiskysmagning • Rejseleder m.m.

Fly fra Sønderborg via Odense

27/8.

8 dage kr. 11.898

Se www.gislev-rejser.dk/skob

Særtilbud fra Odense og Århus

Rom og Sorrento

Tag med på denne flotte rundrejse til Roms arkitektoniske perler og Sorrento-halvøens duftende citron- og appelsinlunde, grønne bjergsider og smukke kyster. På denne specifikke afgang i august kører vi med bus fra Aarhus og Odense til Københavns Lufthavn, hvorfra vi flyver til Rom. På hjemrejsen flyver vi fra Napoli til Odense/Aarhus.

Fordele med Gislev:

- 3 nætter i Rom og 4 på Sorrento-halvøen
- Inkl. 2 byrundture i Rom
- Oplev Pompei, Vesuv og Amalfikysten

Med i prisen:

7 x morgenmad • 5 x middag • Udflugt jf. program • Entré til Villa d'Este og Pompei • Hotelskat € 6 per dag i Rom • Rejseleder m.m.

Bus fra Aarhus/Odense til fly fra Kbh.

28/8.

8 dage kr. 9.998

Se www.gislev-rejser.dk/ros

Østrigs lune hjørne

Rejs med til den varmeste del af Østrig, hvor naturen imponerer med smaragdgrønne søer, flotte bjerglandskaber og grønne alme. Med skønt hotelophold ved Ossiachersøen i Kärnten.

Bus fra Jylland, Fyn og Sjælland

14/9*, 14/10. *Kun fra Jylland og Fyn

9 dage kr. 7.998

Se www.gislev-rejser.dk/ossa

Irlands herligheder

Skøn rejse til Nordvestirlands smukke natur og charmerende byer. Oplev bl.a. Londonderry, Slieve League og Donegal. Vi slutter rejsen med 2 nætter i den kontrastfyldte og spændende by Belfast.

Fly fra Aalborg via København

10/10, 18/10.

7 dage fra kr. 7.498

Se www.gislev-rejser.dk/irh